

Одеська філія

Українського інституту експертизи сортів рослин

Територія Одеської області дуже витягнута з півдня на північ. Клімат у різних її частинах неоднаковий, чим далі на південь, тим тепліше й менше опадів, простежується і неоднорідність ґрунтів. За ґрунтово-кліматичними умовами область поділяється на п'ять зон: перша зона – Лісостеп (Балтська сортовипробувальна станція); друга зона – Центральний Степ (Березівська сортовипробувальна станція); третя зона – Південний Степ (Біляївська сортовипробувальна станція); четверта зона – Чорноморсько-Дністровський степ; п'ята зона – Придунайський каштановий степ (Кілійська та Ізмаїльська сортовипробувальні станції).

В Одеській області діяла низка сортодільниць і станцій, які за скороченням припинили працювати: Любашівська, Одеська, Котовська плодова, Овідіопольська овочева, Болградська плодовоградна, Бородинська станція універсального типу (овочі, зернові, кормові, виноград).

До 2003 р. Держсортмережа Одеської області об'єднувала п'ять сортовипробувальних станцій і дві сортодільниці, які працювали на базі колгоспів. Заснована першою в сортомережі у 1932 р. Березівська держсортдільниця № 887 при орденоносній машинно-тракторній станції ім. Т. Г. Шевченка, на власному балансі. Пізніше, в 1937 р., утворено Балтську (Південну), потім Саратовську і Кілійську (1948), Ізмаїльську (1945), Біляївську (1949) сортодільниці. На той час територіально регіон об'єднував Ізмаїльську та Одеську області.

У перші довоєнні та післявоєнні роки ця державна сортомережа випробувала лише сорти провідних сільськогосподарських культур, зокрема: зернових, зернобобових, технічних і деяких кормових. Пізніше в державне випробування почали над-

ходити сорти і гібриди всіх вирощуваних рослин, включаючи овочеві та плодово-ягідні.

Біляївська сортодослідна станція розташовувалась у с. Великий Дальник Біляївського району Одеської області. Очоловав сортостанцію Левінгард Василь Ілліч. На її території у 1988 р. були побудовані склади імпортного насіння, в яких проводили фумігацію, зберігання та розсилали насіння по всіх сортодослідних станціях СРСР.

У 2003 р. станцію було приєднано до Одеського обласного державного центру експертизи сортів рослин з державною інспекцією з охорони прав на сорти рослин.

Контроль за виконанням програми польових досліджень проводила Інспектура Державної комісії по випробуванню та охороні сортів рослин по Одеській області (далі – Інспектура), яку в 1947–1983 рр. очолював Ісаров Юрій Терентійович, 1983–1994 – Бондаренко Василь Антонович, 1995–

1996 – Затолочний Володимир Семенович. Білецький Анатолій Іванович (1996–2009) і Цапенко Василь Михайлович (2009–2012) очолювали Одеський ОДЦЕСР, підпорядкований Державній службі з охорони прав на сорти рослин. Агрономами-інспекторами працювали: Караєва Наталя Романівна, Самборський Петро Петрович, Гончарук Валентина Володимирівна – у подальшому головний агроном Держекспертцентру, пізніше – начальник Інспекції з охорони прав на сорти рослин в Одеській області, нині заступник директора з наукової роботи. Беркуца Іван Ілліч довгий час був головним бухгалтером. З 1994 р. фінансову частину очолила Карапіра Тетяна Іванівна.

Усі сорти різних сільськогосподарських культур, пропонувані Інспектурою до районування, успішно впроваджувалися у виробництво. Прикладом був високопластичний сорт озимої м'якої пшениці Одеська 51, за створення якого автор, селекціонер – академік Долгушин Донат Олександрович, був удостоєний Державної премії УРСР у галузі науки і техніки.

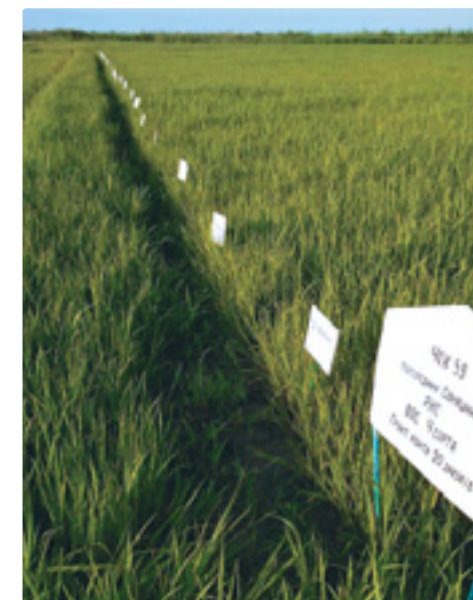
Вперше районований у 1969 р. в Одеській області, швидко поширився

Цапенко Василь Михайлович народився 1951 року, вищу освіту здобув у Одеському сільськогосподарському інституті за спеціальністю «Агрономія». Кандидат сільськогосподарських наук. З 2009 р. очолював Одеський обласний державний центр експертизи сортів рослин з державною інспекцією з охорони прав на сорти рослин (Одеська філія УІЕСР). Автор 22 наукових праць.

в інших регіонах країни і за площею висівання протягом 20 років займав серед озимих пшениць перше місце в Україні.

При Інспектурі Держкомісії по сортовипробуванню сільськогосподарських культур по Одеській області працювала Одеська хіміко-технологічна лабораторія (завідувачка – Задніпряна Лідія Антонівна), яка надавала оцінку випробувальним сортам. Щорічно лабораторія проводила 2500–2800 хімічних і 300–350 технічних аналізів, консервування плодівих та овочевих культур в обсязі 250–300 сортів, мікровиноробство в кількості 40–50 сортів. На виконання наказів Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19 квітня 2012 року № 210 «Про реорганізацію державних центрів експертизи сортів рослин з державними інспекціями з

Відбір зразків ґрунту для аналізу

Коткування посіву

Відбір монолітів озимих зернових культур

Ветеран сортовипробування, головний агроном Одеського ОДЦЕСР Гончарук Валентина Володимирівна

охорони прав на сорти рослин» та від 30 грудня 2011 року № 807 «Про реорганізацію державних сортодослідних станцій» змінено структуру Одеського обласного державного центру експертизи сортів рослин з державною інспекцією з охорони прав на сорти рослин.

Реорганізовані Південна, Березівська, Ізмайльська, Кілійська, Рисосіюча державні сортодослідні станції

приєднані до Державного підприємства «Центр сертифікації та експертизи насіння і садивного матеріалу».

20 серпня 2012 року створено Одеську філію Українського інституту експертизи сортів рослин. Вона розташована в с. Новоселівка Роздільнянського району. 29 жовтня 2020 року за нею зареєстровано право власності на земельну ділянку площею 110,33 га. У червні 2022 р. до філії приєднано

землі Кілійської сортодослідної станції площею 50,8 га орної землі для проведення сортовипробування.

З 2021 року провадиться експертиза сортів рослин на ПСП і по теперішній час по озимих, ярих, технічних і кормових культурах. Очолює Одеську філію УІЕСР кандидат сільськогосподарських наук Цапенко Василь Михайлович.

Василь Цапенко
Тетяна Хоменко

Південна державна сортодослідна станція

Балтська державна сортовипробувальна дільниця була створена в 1937 р. при колгоспі ім. Сталіна Балтського району в с. Мирони на території Молдавської АРСР. Вона займалася сортовипробуванням зернових культур і обслуговувала Балтський та Піщанський адміністративні райони. Після закінчення Другої світової війни Балтський район підпорядкували Одеській області УРСР. Відповідно Балтська державна сортовипробу-

вальна дільниця вже знаходилася на території України.

У 1988 р. цю сортовипробувальну дільницю було реорганізовано в Балтську державну сортовипробувальну станцію на базі колгоспу ім. Гагаріна, с. Мирони. Їй було виділено 2460 га ріллі. Знаходилась на північ від м. Одеси на відстані 230 км, на захід від м. Балта – 4 км і за 10 км від залізничної станції під назвою Балта.

Сортовипробувальна станція обслуговувала райони північної та північно-західної частини Одеської області. Її керівники: Паньчина Петро Кондратович (1937–1946), Лівіцький Григорій Федорович (1946–1960), Станкевич Микола Миколайович (1961–1978), Розуменко Федір Максимович (1978–1989), Затолочний В. С. (1989–1995), Драганюк А. М. (1995–2003), Бужилов О. Ф. (2003–2011), Вакарчук О. С. (2011–2012), завідувачка

Південної СДС Біла С. М. (з 05.09.2012 р.); завідувач Південної лабораторії Нечай Сергій Михайлович (з 01.04.2013 р.).

Спеціалісти: агрономи 1-ї категорії – Щербина В. В., Бужилов О. Ф.; агрономи 2-ї категорії – Драганюк А. М., Лютий А. І., Вознюк Л. П., Кокоць С. Т.; головний бухгалтер – Вознюк В. Я.; касир – Лиса Г. Т.

Колектив станції займався випробуванням сортів групи зерно-

вих, кормових, технічних, овочевих культур.

З 1989-го по 1995 р. – директор Затолочний В. С., спеціалісти: завідувач сортодільницею – Драганюк А. М., агрономи 1-ї категорії – Щербина В. В., Бужилов О. Ф., агрономи 2-ї категорії – Вакарчук О. С., Лютий А. І., Вознюк Л. П., Безуглий М. Я., головний бухгалтер – Вознюк В. Я., касир – Лиса Г. Т. Колектив займався сортовипробуванням сортів тих же 20 культур: зернові озимі та ярі – 10, технічні – 3, кормові – 3, овочеві – 5.

У 1996 р. Балтську державну сортовипробувальну станцію реорганізовано шляхом створення на її базі двох державних підприємств: Південну державну сортовипробувальну станцію на площі 220 га з наданням їй права юридичної особи та Державне сільськогосподарське підприємство «Балтське» на площі 2240 га на підставі наказу Міністерства сільського господарства і продовольства України № 28 від 01.02.1996 р.

З 1995-го по 2003 р. – директор станції Драганюк А. М. (1995 – 2003), спеціалісти: головний агроном – Бужилов О. Ф., агроном 1-ї категорії – Безуглий М. Я., агрономи 2-ї категорії – Лютий А. І., Вакарчук О. С., Вознюк Л. П.; головний бухгалтер – Вознюк В. Я., касир – Юраш Л. Є. Колектив станції займався сортовипробуванням зернових озимих та ярих (10), технічних (3), овочевих (4) культур.

На підставі наказу від 25.12.2002 № 64-ОД Державної служби з охорони прав на сорти рослин Південну державну сортовипробувальну станцію шляхом реорганізації підпорядковано Одеському держекспертцентру та змінено її назву на Південну державну сортодослідну станцію. Вона роз-

ташована на північний захід від с. Мирони на одному із водорозділів на плосковершинній поверхні з пологіми схилами.

Північна частина дільниці із слабким похилом на північний схід, а південна – на південний схід і південний захід. Клімат на території станції помірно континентальний. Кліматичні умови сприяють вирощуванню районуваних сільськогосподарських культур і проведенню їх випробування. Ґрунти переважно чорноземні типові та чорноземи сильно реградовані слабо змиті важкосуглинковані і легкоглинисті.

Керівний склад станції – директори: Затолочний В. С. (1989–1995), Бужилов О. Ф. (2003–2011). Спеціалісти: головний агроном – Вакарчук О. С., агроном 1-ї категорії – Драганюк А. М., агроном 2-ї категорії – Вознюк Л. П., головний бухгалтер – Біла С. М., касир – Марцева В. М. Колектив займався післяреєстраційним сортовивченням таких сільськогосподарських культур: озима пшениця, жито посівне, тритикале, ячмінь звичайний озимий; сортовипробуванням на придатність сорту до поширення: кукурудза на зерно, пшениця яра, ріпак ярий та озимий.

У 2011–2012 рр. виконував обов'язки директора Вакарчук О. С.

У вересні 2012 р. Південну державну сортодослідну станцію реорганізовано в Південну сортодослідну станцію Одеської філії Державного підприємства «Центр сертифікації та експертизи насіння і садивного матеріалу», без права юридичної особи на підставі наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України № 807 від 30.12.2011).

Василь Цапенко

Директор Південної ДСДС
Бужилов О. Ф., 2011 р.

Підготовка ґрунту,
1939 р.

Збирання
врожаю
на дослідних
ділянках
Південної
ДСДС

Кілійська сортодослідна станція

Кілійська сортодільниця заснована у 1948 р. у м. Кілія на базі колишнього колгоспу ім. Молотова. Тривалий час сортодільницею завідував Бобок Микола Лукич (до 1981 р.), потім її очолила Печак Софія Мартинівна, а у 1984 р. завідувачем призначений Байбіков Галі Харисович, який працює на цій посаді й дотепер.

У 1992 р. створено Кілійську державну сортодослідну станцію як структурну одиницю Одеського обласного державного центру експертизи сортів рослин. Сортостанція розміщена на півдні Одеської області в зоні ризикованого землеробства Південного Степу України.

У складі ґрунтів переважають чорноземи південні, перехідні в темно –

каштанові, слабо гумусні, важко суглинкові на льосі. Механічний склад важко суглинковий з переходом у суглинки.

Кілійська сортодослідна станція займалася випробуванням нових і перспективних сортів зернових, зернобобових, технічних, кормових культур. За роки роботи станції її працівники проводили різноманітні дослідження більшості польових культур, насамперед конкурсне сортодослідження таких культур, як соняшник, соя, нут, сорго зернове та цукрове. Окрім того, станція займалася розмноженням і впровадженням у виробництво нових перспективних сортів репродукційного насіння озимих пшениці та ячменю. Вивчали сор-

тові господарсько-цінні ознаки: урожайність, ураження та пошкодження шкідниками і хворобами, стійкість до погодних умов, строки достигання сільськогосподарських культур.

Василь Цапенко

Гуцу Агафія Андріївна серед учасників наради щодо випробування пшениці озимої, Кілійська СДС, 2003 р.

Конкурсне випробування пшениці озимої, 2004 р.

Рисосіюча державна сортодослідна станція

Рисосіючу державну сортодослідну станцію створено наказом Міністерства аграрної політики України № 657 від 18.10.2010 р. на базі майна Окремого підрозділу Кілійської державної сортодослідної станції рисосійного господарства «Кілійське».

Відповідно цей підрозділ, підпорядкований Мінагрополітики, свого часу було створено наказом цього Міністерства за № 254 від 5 травня 2005 р. на базі колишньої Дослідної станції рису Української академії аграрних наук.

Зрошувана ділянка господарства знаходиться на західній околиці м. Кілія, розташована на лівобережній заплаві річки Дунай у Кілійсько-Маяк-

ських плавнях, має загальну площу 1300 га.

Раніше плавні постійно заливало водами Дунаю, тому цю територію не використовували в сільськогосподарському виробництві.

Після будівництва у 50-х рр. дамби від м. Кілія до каналу «Кофа» територію було захищено від затоплення і стало можливим використовувати її для вирощування рису. Площа зрошуваної ділянки Рисдержстанції ретельно спланована і поділена на карти (рисові чеки), всього – 28 шт. Площі карт – від 2,15 до 8,59 гектара. Водний режим господарства залежить від послідовності всіх фенологічних фаз розвитку рису.

Поливні норми для кожної фенологічної фази збалансовані: об'єм води, що надходить на площу, дорівнює об'єму води, яку витрачають з площі у кожному поливному періоді.

Черговість поливу залежить від черговості висіву рису. Технологія рисосіяння передбачає затоплення рисових зрошувальних чеків після висіву культури (1–10 травня). Перший період затоплення триває 3–4 дні, після чого вода з чеків скидається в колекторну мережу.

Після вегетації рослин рису роблять друге і третє затоплення, дотримуючись агрономічних правил рисосіяння та графіків затоплення чеків.

На дослідних полях у рисових чеках проводили кваліфікаційну експертизу на ВОС, ДКС і Post control сортів рису посівного. Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 807 від 30 грудня 2011 р. Рисдержсортостанцію реорганізовано в Риссортостанцію Одеського філіалу Державного підприємства «Центр сертифікації та експертизи насіння і садивного матеріалу».

Директором окремого підрозділу Кілійської державної станції Рисосіюче господарство «Кілійське» наказом № 254 від 05.05.2005 було призначено Дрібнохода Сергія Петровича, який очолював його до 2012 року.

Василь Цапенко

Кутила Людмила Павлівна інформує про післяреєстраційне вивчення сортів пшениці озимої, Кілійська СДС, 2003 р.

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту

Березівська державна сортодослідна станція

Роботу Березівської держсортодільниці № 887 було організовано в с. Шевченкове на власній виробничій базі (1932 р.). Шевченківська МТС, при якій створено сортодільницю, була першою і найстарішою в СРСР. Діяльність сортодільниці поширювалася на всю Одеську область з двома адміністративними районами – Березівським і Васелинівським.

Хронологічний перелік директорів Березівської СДС Одеської філії

1	Назаренко Кирило Спиридонович	1932–1955
2	Горбатюк Петро Володимирович	1955–1971
3	Ільницький Костянтин Львович	1971–1986
4	Курник Василь Федорович	1986–1977
5	Бурдейний Олег Анатолійович	1997–2004
6	Павліченко Сергій Олександрович	2004–2012
7	Ніколенко Тетяна Олександрівна	2012–2013
<i>Завідувачі фітодільниці</i>		
1	Ільницький Лев Вакулович	1938–1972
2	Клішин Анатолій Іванович	1972–1975
3	Гриценко Валентина Панасівна	1975–2012

З весни 1938 р. при сортодільниці було організовано фітопатологічну дільницю обласного значення, яка проводила випробування сортів зернових культур на фоні штучного зараження різними хворобами.

На базі Березівської держсортодільниці займалися фітопатологічною оцінкою стійкості сортів до хвороб зернових культур та оцінкою ентостійкості сортів. На фітодільниці проводили оцінку стійкості сортів до хвороб зернових культур: озимої пшениці – до твердої сажки, бурої та стеблової іржі; озимого ячменю – до летючої, чорної, кам'яної сажки; ярої пшениці та ярого тритикале – до твердої сажки, а також реакції вівса на природні умови.

На Березівську станцію Державною службою з охорони прав на сорти рослин було покладено виконання Програм польових досліджень кваліфікаційної експертизи сортів рослин озимих культур – пшениці

озимої м'якої та твердої, озимого ячменю, проведення фітодослідів озимого типу; Програми польових досліджень кваліфікаційної експертизи сортів рослин ярого типу – соняшнику, гречки, проса, фітодосліди ярого типу, тип експертизи – придатність сорту до поширення.

Березівська сортостанція була розміщена на відстані 90 км на північ від м. Одеси в центральній частині Березівського району області. Від районного центру – м. Березівка, відстань до сортостанції 15 км і 8 км до залізничної станції Раухівка, з якими її з'єднують шосейні дороги. Від автотраси Київ–Одеса – 60 км. Загальна площа землі – 406,96 га, ріллі – 361,46 гектара.

Василь Цапенко

Ізмаїльська державна сортодослідна станція

Ізмаїльську державну сортодослідну станцію, як Суворівську державну сортодільницю, було організовано в 1945 р. на власній базі у с. Утконосівка (попередня назва – Ердєк-Бурно) Суворівського району Ізмаїльської області. Розташовувалась на відстані 20 км на північний схід від м. Ізмаїл. Найближча залізнична станція – Ташбунар (до якої 3 км).

Земельна площа сортостанції територіально розміщена на плато озера Катлабух, на ґрунтах проміжного типу між каштановими й південними чорноземами. Рельєф дільниці відносно рівний, з південно-західним ухилом. Мікрорельєф дещо нерівний, що пов'язано з використанням цих земель одноосібно селянами.

До району обслуговування Суворівської сортодільниці входили Ренійський, Ізмаїльський, Болградський (південна частина), Суворівський та Кілійський адміністративні райони.

Зважаючи на те, що у районах обслуговування овочівництво було розвинене, з початком зрошення почали вводити овоче-баштанні культури, картоплю й кореневі коренеплоди.

У 1956 р. Суворівська держсортодільниця перейшла на базу колгоспу «Шлях до комунізму» площею 120 га, з них – 100 га ріллі, а з часом перейшла 1 січня 1975 р. на власну базу.

З проведенням у 1953 р. територіально-адміністративної реорганізації Ізмаїльську область було скасовано, а Ізмаїл перетворено в районний центр.

У 1959 р. Суворівську держсортодільницю перейменовано на Ізмаїльську.

За час роботи сортодільниці, а згодом – станції, проводили конкурсні й виробничі випробування та післяреєстраційне вивчення понад 70 культур: зернових озимих та ярих на зерно, зелений корм та силос, зернобобових, олійних та технічних, картоплі й овоче-баштанних, багаторічних злакових і бобових трав на зелений корм, сіно та насіння, однорічних трав теж на зелений корм, сіно та насіння, кореневі коренеплоди. Останні роки проводили випробування кукурудзи на ПСП.

У 1987 р. сортодільниці додатково виділено 237 га і створено Ізмаїльську державну сортовипробувальну станцію загальною площею 357 га, з них – 317,3 га ріллі. На час створення станції 269 га зрошували.

У зв'язку з реорганізацією системи у 2002 р. станцію перейменовано на Ізмаїльську державну сортодослідну станцію, а в 2012 р. вона стала Ізмаїльською лабораторією. Керівники станції: Лисак (1945–1947); Славів Олександр Георгійович (1947–1955); Белявський Василь Григорович (1955–1958); Дзюба Олександр Петрович (1958–1960); Славів Олександр Георгійович (1960–1961); Масляной Микола Андрійович (1962–1982); Кіру Олександр Іванович (1982–2002); Нивня Іван Михайлович (2002–2006); Станчу Андрій Іванович (2006–2012); Кіру Іван Іванович (з 2012 р. до припинення діяльності у сфері охорони прав на сорти рослин).

Василь Цапенко

Директор Березівської ДСДС
Павліченко Сергій Олександрович

Завідувач сортодільниці
Назаренко Кирило Спиридонович
і практикантка
проводять фенологічні
спостереження соняшнику

Директор Ізмаїльської ДСДС
Станчу Андрій Іванович

Сівба пшениці озимої
на Ізмаїльській ДСДС, 2003 р.

